

İnternette

– MESUT ÇİFTÇİ · 01 Temmuz 2025

Çağımızda insanlar en çok hangi mecrada vakit harcıyorlar? Bu soruya esasında fazla düşünmeden internet cevabını verebiliriz. Hepimiz “online” durumdayız. Ben de tüm çağcılarım gibi internette oldukça fazla vakit harcıyorum. Zaman öldürüyorum desem daha doğru olur sanırım. Bir yazar şöyle diyordu: “İnsanlar zamanı öldürmekten bahsederler. Halbuki zaman insanı öldürmektedir.” Ben de zamanı öldürmekten bahsediyorum ama biliyorum ki zaman beni öldürüyor. Farkında değilim desem elbette yalan olur. Yaşamak yani ölümlü beklemek bir dışının bekleme salonunda sıranın size gelmesini beklemek gibi bir şey. Hele bir de dışıdan korkuyorsanız bu benzetme tam da yaşamak denen şeye benzeyen bir durum. Beklemek sıkıcı ama dışı koltuğu korkutucu, o yüzden beklemeyi katlanılır kılabiliriz. Aynı yaşamın sıkıcı fakat ölümün korkutucu olduğu gibi. Kim ne derse desin ölüm korkutucu bir olaydır. Ölümden korkmuyorum diyen insan bence yaşam söylemektedir. Çünkü ölüm yaşayan her insan için bilinmezdir ve her insan bilinmezden korkar. Biz insanlar anlamak, anlamlandırmak ve bilmek isteriz. Zaten tersi bir durum olsaydı ölümün cazibesine hiç kimse karşı koyamazdı. Hamlet’in de dediği gibi; “Yoksa kim dayanabilir zamanın kırbacına? Zorbanın kahrına, gururunun çığnemesine, Sevgisinin kepaze edilmesine, Kanunların bu kadar yavaş, Yüzsüzlüğün bu kadar çabuk yürümesine, Kötülere kul olmasına iyi insanın, Bir bıçak saplayıp göğsüne kurtulmak varken?” Şahsen ben ölümden korkmasam, öldükten sonra olacağına inandığım bir şeylerden çekinmesem hiç de katlanmazdım yaşamaya. Hatta çoğu insana belki korkunç bir düşünce gibi gelebilir ama savaş, çatışma gibi kaçınılmaz olaylarda gözümü budaktan sakınmamamın nedeni de budur. Yaşamak aslına bakılırsa şahsi fikrimce pek de sürdürülmesi gerekli bir şey değildir. Ama biz insanlar yaşamak için bahaneler uydururuz kendimize. Bu bahanelere inanmak isteriz. Akıl sahibi olan, düşünen insan için yaşamak başlı başına bir yükür. Ama eğer aklımız olmasaydı, düşünmeseydik tüm hayatımız bir günden ibaret olsaydı elbette o zaman yaşamak daha değerli olabilirdi.

İnternette vaktimi çağcılarımın da yaptığı gibi daha çok sosyal medyada harcıyorum. Ben jenerasyon olarak cep telefonsuz, internetsiz günlerde de yaşadım. Cep telefonlarının hayatımıza girdiği dönemleri de gördüm, internetin hayatımıza girdiği günleri de. Benim doğduğum dünyada iletişim araçları bu kadar gelişmiş değildi. Mektup yazan bir kişiydim örneğin. Her yeniliğe de uyum sağlamayı az çok başarabildim diyebilirim. Lise yıllarımda yazabilmek için bir daktilom olmasını çok isterdim örneğin. Ancak bir anda bilgisayarlar daktiloların yerini alıverdi. İnternet cep telefonları vasıtasıyla taşınabilen bir iletişim biçimi halini aldı. Bundan otuz yıl önce hayal bile edemeyeceğim iletişim araçlarına sahibim. Ne işime yarıyor diye soruyorum kendi kendime. Pek de bir işime yaramıyor bireysel hayatımda açıkçası. Tamamen faydasız olduğunu da söyleyemem elbette. Yani bankaya gitmeden mobil bankacılık üzerinden finansal işlerimi yönetebiliyorum. Hastane randevusu alıp, tahlil sonuçlarımı internetten görüntüleyebiliyorum. Artık televizyonlarda ajans haberlerini beklememe gerek kalmıyor. Bunlar taşınabilir iletişim araçlarının sağladığı faydalar. Bunun dışında başka bir faydası var mıdır? Benim bireysel yaşantımda yoktur. İstedğim zaman müzik dinleyebilmek, film izleyebilmek, kitap okuyabilmek elbette büyük faydalar. Ancak insan her şeye bir anda sahip olunca aslında hiçbir şeye de sahip olamamış oluyor tam manasıyla. Elbette bir de için sosyal medya kısmı var. Önceleri yani sosyal medyanın yükselişte olduğu zamanlarda paylaşımlar yapmayı bir marifet bilirdim. Sanki çok şekilli bir yüzüm ve vücudum varmış gibi durmadan kendi fotoğraflarımı sosyal medya sitelerinde paylaşırdım. Her gittiğim yerde fotoğraflar çeker sosyal medyada etiketlerdim. Ancak ne benim takip edilecek kadar enteresan bir hayatım vardı ne de ben takip edilebilmeye degecek kadar özel niteliklere sahip birisiydim. Hatta kendimden bile o kadar hoşlanan birisi değildim. Saçmaladığı fark edip bu eğilimden vazgeçtim. Ben bile aynada kendime dayanamazken insanlar beni neden görmek istesinlerdi ki? Hatta çoğu zaman kendi ses tonuma dayanmadığım için konuşmamayı tercih ediyorum. İnsan kendini sevemeyebilir mi? Evet bu mümkün olabilir ve mümkündür. Çünkü ben kendimi sevmiyorum, kendimden hoşlanmıyorum. Ama maalesef ömrümün sonuna kadar kendimle yaşam ak zorundayım. Yani sevmediğiniz, hoşlanmadığınız birisi bir başkası olsa bu bir başkasıyla görüşmemeyi seçebilirsiniz. Selamı sabahı kesersiniz, yanından uzaklaşırsınız olur biter. Ama sevmediğiniz hoşlanmadığınız kişi kendiniz iseniz o zaman ne olacak? İnsanın kendisiyle selamı sabahı kesmek ya da kendisinden uzaklaşmak gibi bir ihtimali yoktur ki. Maalesef benim de kendimden uzaklaşmak gibi bir seçeneğim yok. Esasında gelişen teknoloji ile birlikte bu imkân da sunulsa insanlara gayet iyi olur. “Kendinden hoşlanmayanlara müjde! Arık kendinizden kurtulabilirsiniz.!” Böyle bir reklam ile karşılaşsam kesin o linke tıklardım. Peki, bu nasıl mümkün olabilir? Bu konu hakkında da düşündüm. İnsan bir başka insanı neden sevmez ya da neden hoşlanmaz? Elbette o insanla kötü deneyimler ve hayal kırıklıkları yaşadığı için. Kötü deneyimler ve hayal kırıklıkları ise hafızada toplanır. Demek ki eğer hafıza düzenlenebilirse insan hoşlanmadığı insana dair anılarından da kurtulabilir. Hafızası silinen bir insan kendinden nefret etmeyi de bırakabilir. Çünkü kendini hatırlamaz. Umarım günün birinde bu teknolojiye ulaşmak mümkün olur.

Sosyal medyada son zamanlarda bağımlılık seviyesine ulaşan bir huy edindim ki o da şudur;” kısa videoları izlemek.” Cep telefonunun şarjı bitene kadar saatlerce kısa videoları üst üste kaydırarak

izleyebiliyorum. Önceleri sınırlı internet imkanları varken bu pek mümkün olmuyordu. Ancak şimdi internetler de sınırsız olunca yalnızca telefonun şarjı bitmesi sorun teşkil eder hale geldi. Yani bir koltuğun üzerinde ya da geceleyin yatağın içinde saatlerce kısa videolar izleyebiliyorum. İnsanların çeşitli halleri, insanların ürettiği gerekli gereksiz içerikler ve aklınıza ne gelirse işte. Renkler, görüntüler, müzikler bir illüzyon izler gibi. Önceleri saatlerce televizyon izlerdim mesela. Ama televizyonda bütünlük teşkil eden ve bir amacı olan programlar olurdu. Diziler, filmler, belgeseller, haberler, müzikaller bu programların hepsi kendi içlerinde bir bütünlük teşkil ederdi, konuları olurdu, belirli bölümleri olurdu. Ama sosyal medyadaki kısa videoların böylesi özellikleri yok; bütünlük teşkil etmiyorlar, belli bir konuları yok, giriş gelişme ve sonuç bulundurmuyorlar, çoğunun amaçları yok. Yalnızca renk, görüntü ve ses ritimleri o kadar. Uzun süre bu videoları izleyince insanın beyni süngere dönüyor. Bir tür uyuşturucu gibi. Düşünmekten, günlük dertlerden, can sıkıntısından alıkoyuyor insanı ve karşılığında zamanını alıyor. Üç saat kesintisiz bu videoları izlediğimde kazandığım bir şey yok, ürettiğim bir şey yok, aldığım bir şey yok. Yalnızca ömrümün üç saati geçmiş oluyor. Hatta telefonu şarja ederken bile artık hayat sıkıcı gelmeye başlıyor. Şarjdayken bile bu videoları izlemeye devam ediyorum çoğu zaman. Telefon yanımda olmadığımda kendimi eksik hissediyorum. Telefonda videolar açık olmadan yemek yiyemiyorum. Hatta tuvalete bile telefon ile giriyorum. Telefon olmadan neredeyse hacetimi bile gideremeyeceğim. Bu durumun uyuşturucu bağımlılığından ne farkı var? Bence hiçbir farkı yok. Hatta uyuşturucu bağımlılığı sanki bu bağımlılık yanında biraz daha az tehlikeli kalıyor gibi. İnternet, sosyal medya yani telefon tüm hayatımı ele geçirmiş gibi hissediyorum. Halbuki ben çok sevilen, çok aranan bir insan bile değilimdir. Telefonum neredeyse hiç çalmaz, insanlar bana işleri düşmedikçe beni aramaz. O zaman bu telefon bağımlılığı nereden geliyor. Birkaç kez internetsiz telefon kullanayım dedim ama onu da beceremedim. Olmuyor çünkü, olamıyor. Bu hale nasıl geldiğimi de anlamıyorum. Benim çocukluk ve ilk gençlik yıllarımda e internet vardı ne de telefon. Durum oldukça vahim görünüyor. Ortada hiçbir sebep ve uyarı yokken telefonu eline almak, sosyal medya uygulamalarına bakmak ve tekrar kapatmak. Kısa sosyal medya videolarının birçok olumsuz etkisi mevcut elbette. Öncelikle odaklanma süreniz oldukça kısıyor. Bir kitabı, bir şiiri, bir yazıyı sonuna kadar okuyamıyorsunuz. Bir filmi izleyemiyorsunuz sonuna kadar. Odaklanamıyorsunuz, konsantrasyon sağlayamıyorsunuz ve erkenden sıkılıyorsunuz. Bir tür hastalık gibi. Aslında bir tür kısır döngüye hapsediyor insanı bu oluşum. Kısa videolar ile sürekli bir dopamin patlaması yaşanıyor ve bu dikkat süresini azaltıyor. Klasik medya olarak isimlendirebileceğimiz film, kitap uzun yazı tüketimi zorlaştırıyor ve can sıkıntısı, boşluk hissi gibi zamanları doldurmak için kullanıldığından bu döngü pekiştiriliyor.

Yapay zekaya gelince hemen hemen tüm yapay zekâ uygulamalarını indirdim cep telefonuma. Ama faal bir şekilde kullanıyor muyum? Elbette hayır. Çünkü hayatım yapay zekayı faal bir şekilde kullanacak bir içeriye ve biçime sahip değil. Hatta şu anda sahip olduğum internet ve cep telefonu imkanlarından bile faal bir şekilde faydalanacak bir hayata sahip değilim. Aslına bakılırsa yaşam koşullarım interneti olmayan eski usul bir cep telefonuyla bile rahatlıkla idame ettirilebilir. Bunu şu şekilde örneklendirebilirim. Mevcut bir cep telefonunuzun olduğunu düşünün. İşlerinizi bu cep telefonundan kolaylıkla yürütebiliyorsunuz. Ardından yeni model bir cep telefonu alıyorsunuz. Bu cep telefonunda

birçok yenilik var, birçok uygulama var. Ama siz bu uygulamaların ve özelliklerin hiç birisine gereksinim duymuyorsunuz. Durum aslında tam olarak da bu. Teknoloji geliyor belki ama hayatlarımız teknoloji paralelinde gelişmiyor ki. Esasında teknoloji aynı zamanda alınıp satılabilen bir ürün olduğundan şirketler her zaman tüketici rolünde kalmamızı istiyorlar. Bir ürünü almak için o ürüne ihtiyacınızın olması gerekir. İşte şirketler de esasında ihtiyacımız olmasa da ihtiyacımız varmış gibi bir algı oluşturup bize ürünlerini satıyorlar. Yoksa benim bu kadar internete, bu kadar sosyal medyaya, bu kadar uygulamaya ne ihtiyacım var öyle değil mi? Özellikle pandemi dönemi bu şirketlerin ekmeğine yağ sürdü.

Belki de bütün mesele, kendimizden ve çağımızdan kaçamayacağımızı kabullenmekte yatıyordur. Ne internetten ne sosyal medyadan ne de kendimizden tamamen kurtulmamız mümkün değil gibi görünüyor. Hepimiz bu dijital kalabalığın içinde bir başına, elimizde ışıklı ekranlarımızla oyalanıyoruz. Zamanı öldürdüğümüzü sanıyoruz ama aslında o bizi yavaş yavaş tüketiyor, öldürüyor. Yine de hayat, tüm sıkıcılığına, anlamsızlığına ve korkularına rağmen devam ediyor. Belki de yapmamız gereken tek şey, teknolojinin, hatıralarımızın ve kendimizle olan bu bitmek bilmez kavganın ortasında bir anlık durup nefes almaktır eğer mümkünse elbette. Teslim olmak belki de. Evet, yaşamak bazen bir dışçı bekleme salonu kadar kasvetli olabilir, ama hâlâ bekleyen biziz; hâlâ yaşayan da.